

WIADOMOŚCI BANKU POLSKIEGO

(Drukowane jako rękopis).

Rok VIII.

WARSZAWA, DNIA 15 PAŹDZIERNIKA 1931 R.

Nr. 19.

TREŚĆ:

Ruch służbowy	str. 183		
Przyjmowanie telefonicznych rozmów Banku i załatwianie w kolejności rozmów państwowych.	" 183	Właściwe postępowanie z nadmiarem worków do bilonu	str. 185
Wysyłka banknotów niemieckich	" 183	Ścisłe badanie podpisów na wekslach, przyjmowanych do dyskonta	" 185
Zmiana taryfy pocztowej, telegraficznej i telefonicznej	" 183	Zakaz umieszczania w sali biurowej tabliczek reklamowych, ogłoszeń i t. p.	" 185
Właściwe stosowanie kursów walut zagranicznych, podawanych w depeszach	" 184	Nowe fałszyfikaty banknotów 5- i 10-dolarowych	" 186
Prawidłowe postępowanie z weksłami, na których zamieszczone są sfałszowane podpisy	" 184	Pełnomocnictwa do odbioru przesyłek pocztowych.	" 187
Obowiązek wystawcy wskazania płatnika na wekslach trasowanych	" 184	Forma wystawiania weksli trasowanych na własne zlecenie wystawcy	" 187
Wzajemna wymiana między Oddziałami informacji i wiadomości o ważniejszych zmianach w stosunkach majątkowych firm lub osób, których podpisy pojawiają się w obrocie wekslowym	" 185	Kronika walutowa od 21 września do 14 października 1931 r.	" 187
		Położenie gospodarcze Polski we wrześniu 1931 r. na podstawie sprawozdań Oddziałów.	" 191
		Stopa dyskontowa banków biletowych	" 200

Ruch służbowy.

Zmarli.

Edward Endlicher, urzędnik Oddziału w Łodzi.

Przyjmowanie telefonicznych rozmów Banku i załatwianie w kolejności rozmów państwowych.

(Dział I Spisu Okólników).

Okręgowe Dyrekcje Poczt i Telegrafów otrzymały polecenie, ażeby telefoniczne rozmowy międzymiejscowe Banku Polskiego i jego Oddziałów przyjmowane były i załatwiane w kolejności rozmów państwowych.

Wysyłka banknotów niemieckich.

(Dział XII Spisu Okólników).

Zawiadamia się Oddziały, że przesyłki banknotów niemieckich winny być w przyszłości adresowane do

Reichsbankhauptkasse, Berlin SW III,

a nie — jak dotychczas — do Girokontor der Reichshauptbank.

Zmianę tę należy zaznaczyć w Okólniku Nr. 36 z 11 września 1931 r.

Zmiana taryfy pocztowej, telegraficznej i telefonicznej.

(Dział I Spisu Okólników).

W związku z wydanym Rozporządzeniem Ministra Poczt i Telegrafów z dnia 28 września 1931 r. w sprawie taryfy pocztowej, telegraficznej i telefonicznej (Dz. U. R. P. Nr. 91 z 14 października 1931 r., poz. 711), z mocą obowiązującą od 15 października 1931 r., winny Oddziały przy zaliczaniu porta sto-

sować nowe stawki taryfy pocztowej dla korespondencji zwyczajnej, poleconej i wartościowej łącznie z czasową dopłatą na bezrobotnych.

Właściwe stosowanie kursów walut zagranicznych, podawanych w depeszach.

(Dział XII Spisu Okólników).

Okólnikiem Nr. 39 z 30 września 1931 r. polecono Oddziałom skupywać dolary Stanów Zjednoczonych, franki francuskie i szwajcarskie oraz guldeny holenderskie i gdańskie na podstawie przepisów Instrukcji Służbowej cz. VII, str. 11 i 83, natomiast wszystkie inne waluty tylko na zasadzie kursów, podawanych w depeszach przez Wydział Zagraniczny. Ponieważ Wydział Zagraniczny — w razie większych wahań kursowych wymienionych wyżej pięciu walut — podaje w depeszach również ich kursy, należy w tym wypadku stosować przy transakcjach temi walutami kursy, uwidocznione w depeszy a nie w cedule giełdowej lub Agencji Wschodniej; wyjaśnia się przytem, że kursy dewiz, zamieszczone w depeszy po wyrazie „transakcyjne” oznaczają kursy, przy których należy stosować przepisy wspomnianej Instrukcji, kursy zaś, podane po wyrazach „kupno” i „sprzedaż”, są kursami netto, które mają być stosowane bez zmian, t. j. bez różniczkowania według tabeli różnic kursowych.

Jednocześnie nadmieniamy, że depesza kursowa obowiązuje zasadniczo przez jeden dzień. W razie pominięcia w depeszy kursu transakcyjnego waluty, obliczanej podług zasad Instrukcji Służbowej cz. VII, winien być stosowany kurs bądź poprzedniej depeszy, bądź cedule giełdowej warszawskiej względnie Agencji Wschodniej, zależnie od tego, które dane są późniejsze.

Treść powyższą poleca się zaznaczyć w wymienionym na wstępie Okólniku.

Prawidłowe postępowanie z weksłami, na których zamieszczone są sfałszowane podpisy.

(Dział IV Spisu Okólników).

W ostatnich czasach zdarzają się wypadki zwracania przez Oddziały weksli przed terminem płatności z dopiskiem na dołączonej kartce „podpis sfałszowany” lub „akceptant oświadczył, że podpis fałszywy”. Oświadczenie tego rodzaju, uczynione przez akceptanta (wystawcę) w chwili otrzymania zawiadomienia o płatności weksłu, nie ma — wobec niemożności stwierdzenia prawdziwości takiego twierdzenia — żadnego znaczenia; ponadto — w myśl art. 68 prawa wekslowego — sfałszowanie jakiegokolwiek podpisu, nawet wystawcy lub akceptanta, nie uchybia ważności innych podpisów. Wobec tego powinno się weksel zatrzymać, w właściwym czasie zaprotestować i — jeżeli pochodzi z innego Oddziału — odesłać z protestem.

Tylko w wypadku stwierdzenia w sposób wykluczający wszelką wątpliwość, że podpis jest sfałszowany, powinno się zażądać od podawcy przedterminowego wykupu weksłu miejscowego, natomiast weksle zamiejscowe należy zwrócić właściwemu Oddziałowi, jeżeli do terminu płatności pozostaje tyle czasu, ażeby podawca mógł je swobodnie przesłać do inkasa i dokonania protestu. Gdyby jednak sfałszowany podpis na wekslu zamiejscowym ustalono na kilka dni przed terminem płatności, nie można weksłu zwracać odnośnemu Oddziałowi, lecz winno się go zatrzymać do terminu płatności i odesłać dopiero po zaprotestowaniu.

Obowiązek wystawcy wskazania płatnika na weksłach trasowanych.

(Dział IV Spisu Okólników).

Wyjaśnia się Oddziałom, że na weksłach trasowanych wystawca winien w chwili wypełniania weksłu wskazać trasata (akceptanta) w formie wypisania adresu tegoż na lewej stronie pod tekstem weksłu. Niedopełnienie tego warunku czyni weksel nieważnym, a samo przyjęcie weksłu przez akceptanta nie może być uważane za równoznaczne ze wskazaniem trasata. Weksli takich, jako z błędem formalnym, nie należy przyjmować do dyskonta.

Wobec powyższego staje się nieaktualna ostatnia uwaga punktu VIII zestawienia drobnych usterek wekslowych.

Wzajemna wymiana między Oddziałami informacji i wiadomości o ważniejszych zmianach w stosunkach majątkowych firm lub osób, których podpisy pojawiają się w obrocie wekslowym.

(Dział IV Spisu Okólników).

W obecnym okresie przesileniowym, w którym coraz większa ilość firm popada w trudności finansowe, dokładna kontrola materiału informacyjnego nabiera pierwszorzędного znaczenia i winna być przez Oddziały przeprowadzana z jak największą starannością. Niemniej zaś ważną jest sprawna i szybka wymiana informacji pomiędzy Oddziałami, umożliwiającą im rzeczową i odpowiadającą stanowi faktycznemu ocenę podawanych do dyskonta weksli. W tym celu należy żądania Oddziałów o nadesłanie informacji załatwiać możliwie jak najszybciej, w razie zaś upadłości, niewypłacalności, otwarcia nadzoru sądowego i t. p. zawiadamiać o tem Oddziały zainteresowane natychmiast listem korespondencyjnym, ażeby umożliwić im szybkie przeciwdziałanie i wstrzymanie dalszego skupu weksli niepewnych.

Właściwe postępowanie z nadmiarem worków do bilonu.

(Dział I i XIII Spisu Okólników).

Nadmiary worków pocztowych i do bilonu przesyłają Oddziały przeważnie wprost do Wydziału Administracyjnego, który z tego powodu znajduje się w kłopotliwym położeniu, nie mając dostatecznego pomieszczenia do przechowywania znaczniejszych ilości. Wyjaśnia się zatem, że — w razie nagromadzenia się większej ilości wspomnianych worków — powinno się o tem zawiadomić Wydział Administracyjny, który na tej podstawie wyda polecenie uskutecznienia wysyłki albo do Warszawy albo do innego Oddziału.

Jednocześnie nadmieniam, że worki, odsyłane do Wydziału Administracyjnego lub na jego polecenie do innych Oddziałów, winny być układane w wiązki po 25 sztuk, przyczem do Oddziałów należy wysyłać tylko worki zdadne do dalszego użytku, przy przesyłkach zaś do wspomnianego Wydziału dzielić worki na dobre i zniszczone, i tworzyć z nich odpowiednie wiązki.

Ścisłe badanie podpisów na wekslach, przyjmowanych do dyskonta.

(Dział IV Spisu Okólników).

Gwałtowne wstrząsy, jakie przechodzi rynek gospodarczy, wywołują trudności płatnicze licznych firm, a w związku z tem wpływają ujemnie na przedstawiany do dyskonta materiał wekslowy. Zachodzi przytem możliwość pojawiania się weksli, opatrzonych podpisami fikcyjnymi lub sfałszowanymi, zwłaszcza o ile są to weksle domicylowane u pierwszego żyranta albo u wystawcy przy wekslach trasowanych. Przypomina się przeto Oddziałom treść notatki, zamieszczonej w Wiadomościach Banku Polskiego Nr. 8 z 30 kwietnia 1926 r., str. 60, oraz konieczność skrupulatnego badania podpisów osób i firm, pojawiających się na wekslach.

Zakaz umieszczania w sali biurowej tabliczek reklamowych, ogłoszeń i t. p.

(Dział II Spisu Okólników).

Przedstawicielstwo instytucji amerykańskiej zwróciło się do jednego z Oddziałów z prośbą o umieszczenie przy okienku kasowym tabliczki reklamowej. Ponieważ Oddział ten nie uwzględnił takiej prośby, otrzymał od wspomnianego przedstawicielstwa list, w którym wyrażone było zdziwienie z powodu odmowy z nadmienieniem, że wszystkie inne Oddziały Banku Polskiego nie czyniły trudności co do wywieszenia tabliczki reklamowej w swoim lokalu.

Ze względu na powyższe przypomina się ponownie zakaz umieszczania jakichkolwiek ogłoszeń w sali biurowej, z wyjątkiem komunikatów Władz Banku, które — kierując się względami zasadnicze-

mi — nie mogą dopuścić do tego, ażeby wygląd wewnętrzny pomieszczenia biurowego nie odpowiadał powadze, jaka powinna cechować instytucję biletową.

Oddziały, w których znajdują się podobne ogłoszenia lub tabliczki reklamowe, winny je natychmiast usunąć.

Nowe falsyfikaty banknotów 5- i 10-dolarowych.

(Dział XII Spisu Okólników).

Federal Reserve Bank of New York zawiadamia listownie o pojawieniu się nowych typów falsyfikatów banknotów 5- i 10-dolarowych, których opis zamieściło Ministerstwo Skarbu Stanów Zjednoczonych w swych listach okrężnych Nr. 653 i 654 z 1931 r.

Po 5 \$ (Federal Reserve Note).

„Falsyfikat banknotu Federal Reserve Bank of New York, Nowy Jork; serja z r. 1928 A; litera kontroli „J”; płyta strony przedniej niewyraźna; strona odwrotna bez numeru; podpisy: W. O. Woods, Skarbnik Stanów Zjednoczonych; A. W. Mellon, Minister Skarbu; portret Lincolna.

Falsyfikat ten jest drukowany na arkuszu papieru bardzo białego, lichego gatunku, przy pomocy płyt fotomechanicznych, przyczem przednia i odwrotna płyta są cokolwiek dłuższe od prawdziwej. Portret Lincolna podobny jest do ilustracji, wyciętej z gazety. Jakkolwiek wykonanie falsyfikatu jest złe, może jednak wprowadzić w błąd osobę nieostrożną przy przyjmowaniu pieniędzy. Falsyfikaty te ukazały się z numerami różnych seryj.

Po 10 \$ (Federal Reserve Note).

Falsyfikat banknotu Federal Reserve Bank of Cleveland, Ohio; serja z r. 1928 A; litera kontroli „B”; numer na przedniej stronie 4; numer odwrotnej strony niewyraźny — albo 6 albo 8; podpisy: W. O. Woods, Skarbnik Stanów Zjednoczonych; A. W. Mellon, Minister Skarbu; portret Hamiltona.

Jest to falsyfikat niebezpieczny, bo wykonany z płyt fotomechanicznych, na papierze łatwo marszczącym się. Obrazy po obu stronach banknotu są około $\frac{1}{8}$ cala (0.3175 cm) krótsze od autentycznych. Wykonanie portretu Hamiltona i ramy ciężkie, w odcieniu czarno-granatowym, dającym biletowi wygląd wypłowiały, przyczem strona odwrotna, wykonana w mętno-zielonym kolorze trawiastym, nie wykazuje delikatnych białych linii, cechujących obramowanie autentycznych banknotów. Wykonanie winiety za gmachem skarbu jest ciężkie. Banknot zatrzymany opatrzony jest numerem serji D 15274536 A. Należy zwracać szczególną uwagę na banknoty tego rodzaju.

Po 10 \$ (Gold Certificate).

Serja z r. 1928; litera kontroli „I”; numer na przedniej stronie 155; na odwrotnej zaś stronie brak numeru; podpisy: W. O. Woods, Skarbnik Stanów Zjednoczonych; A. W. Mellon, Minister Skarbu; portret Hamiltona.

Falsyfikat ten jest niebezpiecznym wyrobem fotografowanym, drukowanym na prawdziwym bielonym papierze i sporządzonym przez wprawnego rytownika. Wykonanie portretu jest ciężkie, linje, tworzące owalne tło, zlewają się z ubraniem Hamiltona, przyczem cieniowanie przy oczach wyszło zbyt ostro wskutek błędnego grawerowania. Ostatnia cecha uwydatnia się również w wielu linjach łamanych obramowania. Na małych wstążkach, wystających ponad numery, umieszczone w rogach odwrotnej strony delikatne prostopadłe linjowanie słowa „Ten” wyszło za ostro w falsyfikacie. Zatrzymany falsyfikat opatrzony jest numerem A 96276205 A.

Ze względu na niebezpieczny charakter tego falsyfikatu należy zwracać szczególną uwagę na banknoty tego rodzaju.

Ministerstwo Skarbu, Wydział Służby Tajnej, prosi banki i wszystkie osoby, którym falsyfikaty te będą przedstawiane, postarać się, o ile to będzie możliwe, o ustalenie ich pochodzenia. Wszelkie informacje w tej sprawie należy kierować do Treasury Department, Secret Service Division, Customs House, New York, N. Y.

George L. Harrison, Gubernator”.

Pełnomocnictwa do odbioru przesyłek pocztowych.

(Dział I Spisu Okólników).

Na skutek interwencji Banku o uchylenie żądań urzędów pocztowych poświadczenia podpisów kierownictwa Oddziałów przez władze państwowe oraz notariaty na pełnomocnictwach, składanych w urzędach pocztowych, do odbioru korespondencji i przesyłek wartościowych, Ministerstwo Poczty i Telegrafów rozesłało do podległych mu dyrekcji pismo dnia 2 października 1931 r. Nr. 3474/8 treści następującej:

„Celem zapewnienia jednolitego postępowania urzędów i agencji pocztowych przy przyjmowaniu pełnomocnictw pocztowych, wystawianych przez jakiekolwiek instytucje, posługujące się pieczęcią z godłem państwowym lub innemi pieczęciami, uznanymi za urzędowe (np. Bank Polski, Państwowy Bank Rolny i t. p.) wyjaśnia się, że pełnomocnictwa takich instytucji i ich oddziałów należy traktować narówni z pełnomocnictwami, wystawianymi przez instytucje państwowe i — zgodnie z postanowieniami § 228 ustęp czwarty ordynacji pocztowej — przy pełnomocnictwach takich instytucji nie należy wymagać uwierzytelnienia podpisów mocodawców, jednak pod warunkiem, że pełnomocnictwa te, oprócz podpisu kierownictwa instytucji (oddziału) i odcisku pieczęci urzędowej, będą opatrzone bieżącym numerem czynności tej instytucji (oddziału).

O powyższem należy powiadomić podległe urzędy i agencje pocztowe.

(—) J. Walcher, Dyrektor Departamentu”.

Forma wystawiania weksli trasowanych na własne zlecenie wystawcy.

(Dział IV Spisu Okólników).

Weksel trasowany może być wystawiony na własne zlecenie wystawcy (art. 3 prawa wekslowego). Wystawcy takich weksli używają często w ich treści klauzuli: „zapłaci Pan na zlecenie własne”, wskutek czego powstaje wątpliwość, czy weksel wystawiony został na zlecenie wystawcy (moje własne), czy też na zlecenie trasata (swoje własne). Interpretacja logiczna uzasadnia przyjęcie pierwszego znaczenia, t. j. że weksel w takim przypadku wystawiony jest na zlecenie wystawcy. Powyższa niedokładność wyrażenia jest jednak interpretowana również na korzyść drugiego znaczenia, co prowadzi do uznania wekslu za nieważny, ponieważ weksel trasowany nie może być wystawiony na własne zlecenie trasata (z wyjątkiem weksli osobisto-przekazowych, t. j. takich, których wystawca jest zarazem trasatem). Ponieważ nawet niektóre sądy komentują klauzulę „na zlecenie własne” w ten właśnie sposób, przeto — w celu uniknięcia zarzutów formalnych w toku procesów wekslowych — winny Oddziały informować podawców, że nie będą przyjmowane do dyskonta weksle na własne zlecenie wystawcy z klauzulą „na zlecenie własne”, a jedynie z klauzulą „na zlecenie moje” lub „na zlecenie nasze”, albo też „na moje własne zlecenie”, lub „na nasze własne zlecenie”. Wyjątkowo mogą Oddziały przyjmować weksle z klauzulą „na zlecenie własne” do 1 stycznia 1932 r., po tym zaś terminie powinny odrzucać je jako z błędem formalnym.

Kronika walutowa od 21 września do 14 października 1931 r.

Anglja. W sobotę 19 września wice-gubernator Banku Angielskiego wysłał list do prezesa ministrów oraz ministra skarbu, którego treść według „The Economist” z 26 września b. r. była następująca: „Kredyt banku w Nowym Jorku w wysokości 125 milj. dolarów i w Paryżu w wysokości 3.100 milj. franków został wyczerpany. Wyczerpane zostały również kredyty, zaciągnięte przez rząd w Nowym Jorku w wysokości 200 milj. dolarów i w Paryżu w wysokości 5 miliardów franków. Zapotrzebowanie dewiz na Nowy Jork i Paryż nie ustaje, ponadto wzrasta się odpływ złota do Holandji. Bank temu zapotrzebowaniu złota i dewiz sprostać nie może i uważa, że interes narodowy wymaga zawieszenia systemu waluty złotej”.

W odpowiedzi na ten list rząd oświadczył, że przedłoży parlamentowi projekt ustawy, zawieszającej chwilowo wymienialność biletów na złoto. Podczas gdy parlament uchwalał tę ustawę w poniedziałek 21 września — Bank wprowadził ją tegoż dnia w życie. Równocześnie podwyższona została

stopa dyskontowa z $4\frac{1}{2}$ do 6%. Wydane zostało rozporządzenie o ograniczeniu obrotów dewizowych, w myśl którego zakupy dewiz mogą być dokonywane tylko na normalne potrzeby handlowe, na wykonywanie umów poprzednio zawartych oraz na racjonalne cele podróży. Nad wykonywaniem ograniczeń dewizowych czuwa specjalna komisja bankowa.

Wycofywanie wkładów z banków angielskich nie przybrało większych rozmiarów. Krótkoterminowe wierzytelności zagraniczne, bez należności banków biletowych, szacowane są od 100 do 150 milj. funtów, należności zaś banków biletowych na około 150 milj. funtów.

W dniu 21 i 22 września giełda londyńska była zamknięta. Otwarcie jej nastąpiło 23 września przy nastroju optymistycznym. Kursy akcji kolejowych, przemysłowych i naftowych wykazały silnąwyżkę; papiery państwowe miały tendencję słabą. Kurs funta równał się $4\frac{14}{16}$ dolara. Dnia 24 września na rynku dewizowym istniało silne ożywienie. Z braku dewiz funt zniżkuje do 3'81 dolara, a w dniu następnym do 3'42 dolara. Odtąd dla przeciwdziałania spekulacji zawierane są tylko transakcje kasowe, przy braku transakcyj terminowych. Od 28 września kurs funta zaczyna się stabilizować na poziomie 3'80 — 3'90 dolarów za 1 funt. Wahanie jego są odtąd niewielkie, dzięki mniejszemu wycofywaniu wierzytelności zagranicznych, jak również częściowej repatrjacji kapitałów angielskich.

Dominja angielskie. Indje protestują przeciw związaniu rupji z funtem. Dolar kanadyjski wykazuje 11% disażia w stosunku do dolara Stanów Zjednoczonych. Egipt zabronił wywozu złota. Podwyższono cła od tych artykułów, których ceny spadły w związku ze spadkiem funta. Bank biletowy rozważa sprawę uniezależnienia się od waluty angielskiej.

Argentyna. Od 16 września peso spadło w dalszym ciągu o 6%.

Austria. Rokowania o kredyty zagraniczne napotykają na duże trudności. Kurs banknotów dolarowych zwyżkuje do 8'40 — 8'60, podczas gdy parytetowy stosunek wynosi 7'107. Z dniem 8 października scentralizowano obroty dewizowe w Banku Narodowym, który może upoważnić do handlu dewizami niektóre banki prywatne. Sumy dewiz ponad 1000 szylingów winny być w ciągu 8 dni zgłoszone Bankowi Narodowemu. Udzielanie kredytu instytucjom zagranicznym, jak również otrzymywanie kredytu z zagranicy wymaga zezwolenia banku. Zadłużenie banku w Anglii i w B. R. M. na ogólną sumę 190 milj. szyl. zostało prolongowane na dalsze 3 miesiące.

Belgia. Całkowity zapas dewiz banku biletowego został zamieniony na złoto. Z walut dewizowo-złotych jedynie tylko frank belgijski po katastrofie funta nie tylko że nie wykazał najmniejszego spadku, lecz przeciwnie zwyżkuje. Kurs dewizy belgijskiej utrzymuje się powyżej parytetu o 1% na giełdzie w Nowym Jorku i o $\frac{1}{2}\%$ na giełdzie w Paryżu.

Boliwia. W dniu 25 września zawieszono wymienialność biletów na złoto.

Brazylja. Z dniem 1 października zawieszono całkowitą obsługę długów państwowych. Za podstawę waluty przyjęto dolara zamiast funta. Wprowadzono ostrą kontrolę dewiz, któremi handel skoncentrowany jest wyłącznie w Banku Brazylijskim. Wobec ciągłego spadku waluty niema mowy o jej stałym stosunku do dolara, jak również o przeprowadzeniu w obecnych warunkach stabilizacji w myśl zaleceń Niemeyer'a.

Bułgarja. W biuletynie swym za sierpień Bank Bułgarski zaznacza, że krajowe banki prywatne nie były narażone na wycofywanie wkładów. Odpływ walut z banku zwiększył się od lipca r. b. tak, że całkowity ich zapas zmniejszył się z 661 milj. lewów w końcu czerwca do 475 milionów lewów w dniu 23 września. W dniu tym pokrycie obiegu i natychmiast płatnych zobowiązań banku wynosiło 36%.

Czechosłowacja. Podwyższenie stopy dyskontowej od razu z 5 do $6\frac{1}{2}\%$ od dnia 23 września nasuwało przypuszczenie, że sytuacja Banku Narodowego jest poważniejsza, aniżeli wskazywały na to publiczne wyjaśnienia. W związku ze spadkiem kursu pożyczek państwowych giełda w Pradze zabroniła transakcyj terminowych temi pożyczkami, ażeby przeciwdziałać spekulacji. Bank Narodowy domaga się od banków prywatnych nadsyłania codziennych sprawozdań o obrocie dewizowym. Jest to pierwsze posunięcie w zakresie kontroli dewiz. Z dniem 5 października weszła w życie kontrola dewiz. Odtąd waluta eksportowa oddawana jest Bankowi Narodowemu. Na cele importu i spłaty zobowiązań przydział dewiz nie jest ograniczany. Dokonywanie wkładów zagranicznych w koronach czeskich, zakup walut obcych, oraz zaciąganie kredytów zagranicznych wymagają zezwolenia banku. Zarówno przed, jak i po wprowadzeniu ograniczeń dewizowych, bank utrzymuje kurs korony 33'77 za 1 dolara (parytet 33'75).

Danja. W dniu 23 września wprowadzono zakaz wywozu złota. Od dnia 26 września podwyższono stopę dyskontową z $4\frac{1}{2}$ do 6%. Z dniem 28 września zawieszono wymienialność biletów do dnia

30 listopada r. b. Pokrycie kruszcowo-dewizowe obniżono z 50 do $33\frac{1}{3}\%$. Komitet, składający się z 4 członków parlamentu, czuwa nad obrotami dewizowymi. Jednocześnie Bank Narodowy wydał komunikat, w którym oświadczył, że będzie się starał o przywrócenie korony do parytetu oraz dążył do wznowienia wymienialności biletów. Kurs korony duńskiej spadł w stosunku do parytetu o 20% . Trudności jednego z większych banków — Handelsbanku w Kopenhadze — wywołały masowe wycofywanie wkładów z banków.

Estonja. Wprowadzone początkowo pod wpływem spadku funta ograniczenia dewizowe zniesiono w pierwszych dniach października. Kurs korony estońskiej, oparty dawniej na funcie, od 6 października został oparty na kursie czeku na Nowy Jork 3·758 koron za 1 dolara. Odchylenie korony od równi złota wynosi tylko $\frac{1}{2}\%$.

Finlandja. Wobec niepowodzenia starań o kredyty zagraniczne nastąpiła podwyżka stopy dyskontowej z 6% do $7\frac{1}{2}\%$ od dnia 2 października. W początkach października wprowadzono ograniczenia dewizowe. Bank Francji i Federal Reserve Bank przyrzekły udzielić kredytu Bankowi Finlandzkiemu, który pomimo to zawiesił z dniem 12 października wymienialność swych biletów i podwyższył stopę dyskontową do 9% .

Francja. Należności funtowe Banku Francji szacowane są od 8 do 15 miliardów franków, straty więc wyniosłyby przy obecnym kursie funta od 2—3 miliardów fr. Giełda paryska funkcjonuje normalnie. Zapas złota Banku Francji nadal rośnie. Obieg biletów wzrasta częściowo pod wpływem wycofywania wkładów. Wzmaga się również tezauryzacja złota przez ludność. Stopę dyskontową podwyższono z dniem 10 października z 2% do $2\frac{1}{2}\%$.

Gdańsk. W myśl uchwały senatu gulden oparty został od dnia 21 września na złocie, a nie jak dotychczas na funcie. Pokrycie w złocie i dewizach zostało podwyższone z $33\frac{1}{3}\%$ do 40% . Zniesiono ograniczenie co do wysokości obiegu pieniężnego, wynoszącego dotychczas 100 guldenów na mieszkańca. Pokrycie oblicza się odtąd również w stosunku do zobowiązań na rachunkach żyrowych.

Grecja. Drachma została oparta na dolarze w stosunku $1\$ = 77\cdot05$ dr. Z dniem 27 września podwyższono stopę dyskontową z 9 do 12% . Bank biletowy stara się o zwiększenie zapasu walut drogą pożyczki w bankach krajowych oraz w B. R. M., lecz bez rezultatu. Rząd przeciwdziała panice giełdowej ostreми zarządzeniami. Bank biletowy uzyskuje monopol skupu i sprzedaży dewiz. Wkłady w bankach, opiewające na waluty zagraniczne, wypłacane są w drachmach po kursie dnia poprzedniego.

Hiszpanja. Kurs pesety podlega silnym wahaniom, którym Bank Hiszpański przeciwdziała dzięki zaciąganim kredytom zagranicznym na zastaw złota. Zapas tego kruszcu zmniejszył się z 2·426 milj. peset w początkach lipca do 2·277 milj. peset w początkach października.

Holandja. W komunikacie swym Bank Holenderski stwierdza, że część jego portfela dewizowego składa się z weksli funtowych, na których nie poniesie on strat, stosownie do umowy z Bankiem Angielskim. W odpowiedzi na to gazety podały informację z kół zbliżonych do Banku Angielskiego, że Bank ten nie bierze ani wobec Banku Holenderskiego, ani wobec innych banków biletowych żadnej odpowiedzialności za spadek funta. Od dnia 29 września podwyższono stopę z 2 do 3% . Bank zamienił prawie całkowity zapas dewiz funtowych i dolarowych na złoto. Eksporterzy poświęcają wiele uwagi sprawie obniżenia się zdolności konkurencyjnej wywozu.

Jugosławja. Wycofywanie wkładów oszczędnościowych z banków przybiera w niektórych instytucjach ogromne rozmiary. Rada giełdowa postanowiła zamknięcie giełd. W dniu 8 października wprowadzono ograniczenia dewizowe. Handel dewizami scentralizowany jest w banku biletowym, który może upoważnić do wykonywania tych transakcyj również pewne banki prywatne.

Litwa. Z dniem 3 października podwyższono stopę dyskontową z 7% do $8\frac{1}{2}\%$.

Łotwa. Od dnia 8 października obroty dewizowe scentralizowane zostały w Banku Łotewskim. Banki oraz osoby prywatne, posiadające dewizy zagraniczne, obowiązane są zadeklarować je bankowi. Specjalna komisja, złożona z 5 osób, wydaje każdorazowo zezwolenia na wywóz dewiz oraz metali szlachetnych. Terminowe transakcje dewizami i walutami zagranicznymi są zabronione.

Niemcy. Rezerwy dewizowe Reichsbanku były tylko częściowo lokowane w funtach tak, że straty, jakie stąd wynikną, mają zostać pokryte z rezerw ukrytych i jawnych. Natomiast operacje Golddiskontobanku dokonywane były przeważnie w funtach. Straty banków prywatnych na transakcjach funtowych wynikną nie tylko z powodu pozostałości na rachunkach nostrowych w Anglii, ale również z tytułu terminowych transakcyj dewizowych.

Bank Rzeszy utracił na ultimo września 233 milj. RM. w złocie i dewizach, na spłatę wierzytelności markowych, stosownie do „Stillhalteabkommen”¹⁾. Pokrycie obniża się z 40·1% do 31·2%. Celem utrzymania stałości waluty, zostały zacieśnione ograniczenia dewizowe. Zapasy walut, przekraczające 200 RM. (dotychczas 1.000), winny być zaoferowane Bankowi Rzeszy do dnia 10 października. Waluty, osiągane w przyszłości z eksportu, winny być oddawane bankowi w przeciągu trzech dni. Do dnia 10 października należy zawiadomić o posiadanych należnościach zagranicą w walutach obcych. Ograniczono również przydział walut na cele handlu zagranicznego. Reichsbank utrzymuje kurs sztywny marki na poziomie 4.2130 za 1 dolara, co odpowiada zł 211·85 za 100 RM. Na rynkach zagranicznych notowania marki niemieckiej wykazują disagio do 5% parytetu.

Norwegja. Długoterminowe zadłużenie zagraniczne szacowane jest na 3.480 milj. kr., z czego na zadłużenie w funtach przypada około 1.150 milj. kr. Gubernator Banku Norweskiego oświadcza, że dominujący wpływ funta w handlu i przemyśle Norwegji stworzył dla niej sytuację bardzo niebezpieczną. Z dniem 28 września stopę dyskontową podniesiono z 6 do 8%, a od dnia 8 października obniżono do 7%. Od 28 września zawieszono wymienialność biletów. Kurs korony spadł o 19%.

Portugalia. Zawieszenie wymienialności biletów.

Rosja Sowiecka. Z powodu coraz większego wyczerpywania się źródeł akumulacji kapitału inwestycyjnego i deficytowości przemysłu ciężkiego, kontynuowanie programu inwestycyjnego (piatiletka) może mieć miejsce tylko przez zwiększenie tempa inflacji pieniężnej. Pokrycie kruszcowo-dewizowe emisji biletów Sowieckiego Banku Państwa, których obieg wynosił 2.527 milj. rb., wyrażało się na 1 października 1931 r. cyfrą 25·4%. Równocześnie obiega emisja skarbowa, niepokryta żadnymi wartościami, której stan wynosi około 2·5 miliardów rb. Od czasu przeprowadzenia reformy walutowej (w lutym 1924 r.) emisja bankowa i skarbowa wzrosły z 359 milj. rb. do około 5 miliardów rb. W obrotach prywatnych w Berlinie i w Warszawie kurs czerwonia waha się od 34—38 centów dolarowych za 1 czerwonia, co stanowi około 7% wartości parytetowej. Krążą pogłoski, którym rząd sowiecki urzędowo zaprzecza, o zamiarze obniżenia parytetu waluty sowieckiej i zastosowania moratorium co do długów zagranicznych.

Rumunja. Skutkiem silnego odpływu kredytów zagranicznych zapas walut Banku Rumuńskiego zmniejszył się z 2.367 milj. lei w dniu 2 maja do 1.500 milj. lei w dniu 3 października r. b. Pokrycie natychmiast płatnych zobowiązań banku utrzymuje się od sierpnia na poziomie 37%. Odpływ wkładów z banków w czerwcu i lipcu zmniejszył się w następnych miesiącach. Kurs lei utrzymuje się na paryecie.

Szwecja. Duży odpływ walut z Riksbanku w ostatnich dwóch miesiącach zmusił go do zawieszenia z dniem 28 września wymienialności biletów. Stopę dyskontową podwyższono od dnia 28 września z 6 do 8%, a z dniem 8 października obniżono do 7%. W wywozie ze Szwecji Anglja zajmuje pierwsze miejsce. Kurs korony spadł o 14%.

Stany Zjednoczone. Bank Francuski, Szwajcarski, Holenderski, Szwedzki i inne zakupują w Nowym Jorku złoto, oddając wzamian akcepty amerykańskie. W ostatnich dniach września i w pierwszych dniach października odpływ złota z Nowego Jorku wyniósł 115 milj. \$. Ponadto odpływ niewidzialny w formie deponowania złota na rachunkach „earmarked” wyniósł od początku września 300 milj. \$. Odpływ złota w takich rozmiarach wzbudza niepokój, czy mimo dużych jego zapasów Stany Zjednoczone zachowają wymienialność biletów, zwłaszcza że rozpoczyna się tezauryzacja złota wewnątrz kraju, która w stosunkach amerykańskich może przybrać duże rozmiary, poza tem istnieje duży deficyt budżetowy, słaba struktura bankowa, niedostosowana do silnego zadłużenia wobec zagranicy i wreszcie należy oczekiwać w najbliższej przyszłości silnego zwiększenia sezonowego emisji biletów od 250 do 300 milj. \$. Podwyższono stopę dyskontową z dniem 9 października z 1½% do 2½%.

Turcja — oparła swą walutę na franku francuskim, zamiast jak dotychczas na funcie angielskim.

Węgry. Pokrycie obiegu biletów w końcu września wynosiło 29%, wobec wymaganych przez statut 24%. Wprowadzono ostre ograniczenia dewizowe. W połowie października zbiera się w Budapeszcie specjalna komisja Ligi Narodów dla zbadania sytuacji walutowej. Istnieje mniemanie, że stałość waluty powinna być zachowana z tego względu, że Węgry, jako kraj rolniczy o niskich płacach i zadłużeniu, wyrażonem w walucie złotej, straciłyby dużo na dewaluacji, a zysk byłby problematyczny.

Włochy. Do końca sierpnia deficyt budżetowy wyniósł 521 milj. lir. W związku ze spadkiem funta zniżkował silnie kurs lira. Wywozu złota zabroniono. Ministerstwo skarbu otrzymało pełnomoc-

¹⁾ Moratorium bazylejskie, na mocy którego wierzyciele zagraniczni Niemiec zgodzili się na odroczenie wypłat do 19 lutego 1932 r.

nietwa do wydawania zarządzeń, mających na celu ochronę waluty i na tej podstawie wprowadzono ograniczenia dewizowe. Zagraniczne zobowiązania banków włoskich są niewielkie. Zapas walut Banca d'Italia spadł z $7\frac{1}{2}$ miljarda lir w końcu 1927 r. do 3·3 miljarda w dniu 20 września r. b. Pokrycie wynosi około 50%. Stopę dyskontową podwyższono z dniem 28 września z $5\frac{1}{2}$ do 7%. Bezpośrednio po spadku funta kurs lira obniżył się około 5%, obecnie zaś odchylenie od parytetu wynosi blisko 2%. Rząd zaprzecza categorycznie pogłoskom o dewaluacji lira. Podwyższono cła o 15%, z wyjątkiem ceł od niektórych surowców i zbóż, oraz tych ceł, które zostały zafiksowane umowami międzynarodowymi.

Bank Rozrachunków Międzynarodowych. Wkłady banku zmniejszyły się od maja o 40%, ponieważ wszystkie rządy i banki biletowe, z wyjątkiem Banku Francuskiego, wycofały część swych należności. Aktywa banku, ulokowane w państwach Europy środkowej, to znaczy w Niemczech, Austrii i na Węgrzech, zostały zamrożone, natomiast deprecjacji uległy aktywa, ulokowane w funtach szterlingach.

Położenie gospodarcze Polski we wrześniu 1931 r. na podstawie sprawozdań Oddziałów.

Rynek pieniężny. Znaczne uspokojenie na rynku pieniężnym, jakie nastąpiło w sierpniu po niedawnych zaburzeniach finansowych w państwach środkowo-europejskich, a przede wszystkim w Niemczech, w końcu miesiąca sprawozdawczego ponownie naruszone zostało przez czynnik zewnętrzny, tym razem o nieobliczalnej wprost doniosłości międzynarodowej, mianowicie przez załamanie się funta.

Kryzys waluty angielskiej — bezpośrednia konsekwencja zawieszenia dn. 21 września w drodze ustawodawczej wymienialności biletów Banku Angielskiego na złoto — dotkliwie odbił się na całym szeregu państw europejskich, sięgając nawet Stanów Zjednoczonych. Najszybciej i najdobitniej wpływ jego zaznaczył się na rynkach skandynawskich deprecjacją waluty szwedzkiej, norweskiej i duńskiej, następnie pogłębił zachwiane już uprzednio stanowisko szylinga austriackiego i marki niemieckiej, deprimująco oddziałając na kurs wielu innych walut, ujawnił trudności bankowe w Szwajcarii, Francji i Stanach Zjednoczonych, powodując niemal wszędzie nieufność do pieniądza papierowego.

Na tle powszechnych niemal zaburzeń finansowych polski rynek pieniężny, wobec dość luźnego stosunku złotego do waluty angielskiej, nie zareagował na dewaluację funta ani paniką, ani rzeczywistymi trudnościami. Katastrofa waluty międzynarodowej nie mogła jednak przejść bez wrażenia na psychice społeczeństwa. Właściwe jego zaniepokojenie uzewnętrzniło się jednak w stopniu bardzo nieznacznym, na co niewątpliwie wpłynęła niedawna próba ogniowa, przeżyta w czasie zachwiania się marki niemieckiej, a przede wszystkim zupełna dezorientacja zaufania do podstawowych mierników wartości. Bezpośrednia reakcja na ostatnie zagraniczne wydarzenia finansowe zredukowała się przeto do przynębiającego oczekiwania na dalszy przebieg procesu walutowego.

W rezultacie powyższego nie stwierdzono naogół większego odpływu wkładów, który przeważnie ograniczał się do lokat, wypowiedzianych w poprzednich miesiącach, jednak notowany od drugiej połowy sierpnia częściowy powrót wycofanych uległ przy końcu września niemal całkowitemu zahamowaniu, względnie miał charakter jedynie chwilowych lokat na rachunkach bieżących. Załamanie się miernika tej miary, co funt angielski, pociągnęło za sobą zachwianie zaufania do popularnego w Polsce dolara, wywołując następnie w pierwszych dniach października zwiększoną podaż, a w konsekwencji tego przejściową znaczną obniżkę jego kursu. Równocześnie wzmożło się poszukiwanie rubli i dolarów złotych.

Jakkolwiek zatem ostatnie przewroty walutowe nie wywołały w Polsce bezpośrednio prawie żadnych komplikacji, trudno jednak będzie uchronić się w równej mierze od dalszych następstw deprecjacji funta. Z pośród nich na pierwszy plan wysuwa się znaczne pogorszenie konjunktur na dopływ kapitałów obcych, a przede wszystkim wzrost trudności konkurencyjnych dla produkcji polskiej na rynkach zagranicznych. Poza bowiem bezpośrednimi stratami na tranzakcjach funtowych, jakie odczuwa zwłaszcza przemysł węglowy, zmuszony przez importerów zagranicznych do wykonywania zawartych poprzednio umów w funtach ze stratą na nich do 20%, oraz hutnictwo żelazne, przeprowadzające swe znaczne transakcje z Rosją również w walucie angielskiej, szereg dziedzin polskiej wytwórczości, jak przede wszystkim znowu górnictwo węglowe, przemysł drzewny, włókienniczy i bekoniarski staje wobec znacznie wzmożonego współzawodnictwa przemysłów zagranicznych, korzystających w obecnych warunkach z premij spadku waluty. Wprawdzie dumping walutowy powinien okazać się zjawiskiem

przejściowem i nieunikniony, jak wykazuje doświadczenie, wzrost cen przy spadku waluty musi z biegiem czasu zneutralizować premję z jej dewaluacji, jednak imperatyw zaostrożenia troski o utrzymanie wysokiego poziomu aktywności naszego bilansu handlowego staje przed Polską z całą bezwzględnością, tem bardziej, że — wobec słabnących widoków na dopływ kredytów zagranicznych — rola bilansu handlowego w bilansie płatniczym coraz bardziej wysuwa się naprzód.

Uwzględniając straty, jakie polskie życie ekonomiczne poniesie w obecnym kryzysie walutowym, nie można pominąć szans częściowej rekompensaty za nie w postaci zysków, jakie z drugiej strony z załamaniem się funta nasuwałyby się Polsce przy spłacie angielskich zobowiązań zagranicznych. Pełne jednak wykorzystanie tych możliwości jest nader wątpliwe, gdyż w obecnych warunkach trudno byłoby zgromadzić wystarczające na ten cel kapitały, z drugiej zaś strony nagłe wycofanie z polskiego rynku części kredytów zagranicznych, korzystne dla jednych gałęzi, mogłoby stworzyć zbyt duże trudności dla pozostałych dziedzin życia gospodarczego.

Stan wkładów w ciągu sierpnia zmniejszył się o 63·7 milj. zł., z czego na wkłady terminowe przypadało 38·1 milj. zł., bezterminowe zaś — 25·6 milj. zł. Odpływ zatem lokat w stosunku do lipca był słabszy przeszło dwukrotnie:

	31. VIII. 1931.		31. VII. 1931.	
	oszczędnościowe i terminowe	czekowe, żyrowe i na r/kach bież. w milionach złotych	oszczędnościowe i terminowe	czekowe, żyrowe i na r/kach bież.
w Banku Polskim ¹⁾	—	142·8	—	142·4
„ Banku Gospodarstwa Krajowego ¹⁾ . . .	141·2	99·7	148·0	105·0
„ Państwowym Banku Rolnym ¹⁾	35·1	28·8	36·2	33·3
„ Pocztovej Kasie Oszczędności	288·8	158·4	286·4	167·0
„ bankach ²⁾	436·8	413·4	462·5	421·5
„ komunalnych kasach oszczędności ³⁾ . .	573·2 ⁴⁾	49·0	580·1 ⁴⁾	48·5
	1.475·1	892·1	1.513·2	917·7
	2.367·2		2.430·9	

Stosunkowo największy ubytek wkładów oszczędnościowych i terminowych wykazują banki prywatne, z kolei banki państwowe i komunalne kasy oszczędności, jedynie P. K. O. notuje powiększenie się wkładów oszczędnościowych o 2·4 milj. zł. Wrzesień przyniósł P. K. O. dalszy przyrost kapitału oszczędnościowego o 3½ milj. zł.

Trwający wciąż proces podejmowania wkładów zmuszał banki do dalszego ograniczenia swych operacji kredytowych, które w ciągu sierpnia skurczyły się znacznie silniej, niż w poprzednim miesiącu, mianowicie o 78 milj. zł. do 1.461·7 milj. zł., przyczem portfel wekslowy i pożyczki na rachunkach bieżących zmniejszyły się prawie jednakowo — po 41 milj. zł., natomiast pożyczki terminowe wzrosły o zgórá 4 milj. zł. Należy jednak podkreślić, że znaczny spadek kredytów na rachunkach bieżących jest w tym wypadku częściowo zjawiskiem tylko przejściowem, obserwowanem zresztą zwykle w tym okresie, a związanem ze spłatami przez przemysł cukrowniczy zaciąganych corocznie z powyższym terminem płatności większych kredytów. Dzięki znacznemu ściśnieniu czynności kredytowych, pogotowie kasowe, pomimo zmniejszenia się zadłużenia banków wobec zagranicy o blisko 26 milj. zł. (banki „Loro“ i „Nostro“ zagraniczne) oraz spadku redyskonta o 9 milj. zł. do 294·5 milj. zł., skurczyło się zaledwie o 9 milj. zł. do 64 milj. zł., przyczem stosunek gotowizny do wkładów utrzymał się prawie na poziomie poprzedniego miesiąca i wynosił 7·5%, wobec 8·2% w lipcu.

W miesiącu sprawozdawczym banki w dalszym ciągu kontynuowały restrykcyjną politykę kredytową, zwłaszcza w odniesieniu do firm majątkowo słabszych, skutkiem czego ciasnota gotówkowa na rynku pieniężnym uległa zaostrożeniu, hamując rozwój tegorocznego sezonu jesiennego zarówno w przemyśle, jak i handlu. Ponadto przemysł i handel w dalszym ciągu dotkliwie odczuwały trwające wciąż ugody regulacyjne, fikcyjne bankructwa, oraz przepisywanie przez nieuczciwych właścicieli majątków

¹⁾ Bez lokat Skarbu Państwa.

²⁾ Według bilansów łącznych, zestawianych przez Komisarjat Bankowy Min. Skarbu; dane obejmują 59 banków i 5 większych domów bankowych.

³⁾ Dane obejmują 378 kas, w tem 2 niekomunalne („Galicyjska Kasa Oszczędności we Lwowie“ i „Ukraińska Szczadnycja“ w Przemyśle).

⁴⁾ Wszelkie wkłady, z wyjątkiem wkładów instytucyj finansowych. Za lipiec liczby poprawione.

swych na inne osoby z rodziny. Ujemny wpływ na rynek pieniężny wywierało nadal również rolnictwo, którego położenie finansowe nie doznało prawie żadnej poprawy, wskutek niskiej ceny zbóż i stosunkowo słabych niemi obrotów, oraz znacznego pogorszenia się konjunktury dla produkcji hodowlanej. W tych warunkach wydatki bieżące, konieczność regulowania podatków oraz wykup weksli zmuszały rolników do intensywnego poszukiwania kredytów.

Wobec powyższego stanu wypłacalność była w dalszym ciągu niezadowolająca, a nawet uległa pogorszeniu, jakkolwiek w Banku Polskim i bankach państwowych stosunek weksli zaprotestowanych do płatnych wyraźnie się poprawił. W Banku Polskim wyniósł on 4·02%, wobec 4·88% w sierpniu.

Operacje kredytowe Banku Polskiego we wrześniu utrzymały się prawie na poziomie poprzedniego miesiąca, zmniejszając się zaledwie o 4·3 milj. zł., wyłącznie skutkiem spadku redyskonta, podczas gdy pożyczki na zastaw papierów wartościowych zwiększyły się w dalszym ciągu o 4·8 milj. zł.:

	31. 8. 31	10. 9. 31	20. 9. 31	30. 9. 31
Portfel wekslowy w milj. zł.	643·6	627·3	624·8	634·5
Pożyczki zastawowe „ „	98·0	98·2	90·7	102·8
	741·6	725·5	715·5	737·3

Portfel weksli rolniczych z terminem płatności ponad 3 miesiące skurczył się o 13·3 milj. zł. do 34·4 milj. zł. Stan zadłużenia rolnictwa z tytułu kredytu siewnego i t. zw. wiosennego oraz żniwnego pozostał prawie bez zmiany i wynosił łącznie 29 milj. zł. Tempo wzrostu wykorzystania kredytów na rejestrowy zastaw rolniczy jest dotąd słabsze, niż w roku ubiegłym, a to częściowo skutkiem deszczów i trudności omłotu, częściowo zaś skutkiem dużej rezerwy ze strony rozprawdzających te kredyty banków w stosunku do gospodarstw silniej obdłużonych.

Wobec zawieszenia przez Bank Angielski wymienialności swych biletów na złoto, Bank Polski, zgodnie z art. 51 statutu, wyeliminował z pozycji „Pieniądze i należności zagraniczne, zaliczone do pokrycia“ cały zapas posiadanych banknotów i dewiz, opiekujących na funty, przenosząc go narazie do czasu wyjaśnienia się sytuacji funta do pozycji „inne aktywa“. Głównie skutkiem tego zaliczone do pokrycia rezerwy walutowo-dewizowe Banku zmniejszyły się o 29·4 milj. zł.:

Pieniądze i należności zagraniczne w milj. zł.:	31. 8. 31	10. 9. 31	20. 9. 31	30. 9. 31
zaliczone do pokrycia	145·2	143·8	143·8	115·8
niezaliczone „ „	135·5	138·0	137·7	134·1
Razem	280·7	281·8	281·5	249·9
kruszec	568·0	568·0	568·0	568·1

Obieg pieniężny w stosunku do sierpnia zmniejszył się o 18 milj. zł., wyłącznie z powodu dalszego skurczenia się obiegu banknotów, podczas gdy emisja skarbową lekko się podniosła:

	31. 8. 31	10. 9. 31	20. 9. 31	30. 9. 31
Bilety Banku Polskiego	1.245·1	1.185·8	1.140·6	1.224·8
Emisja skarbową:				
bilon	238·6	237·6	234·9	240·9
bilety państwowe . . .	1·4	1·4	1·4	1·4
Razem	1.485·1	1.424·8	1.376·9	1.467·1

Wobec spadku obiegu biletów i natychmiast płatnych zobowiązań Banku ich pokrycie kruszcowo-walutowe, pomimo wyżej wspomnianego wyłączenia rezerw funtowych z pozycji pokrycia, utrzymało się prawie na poziomie poprzedniego miesiąca i wynosiło 48·07%, natomiast pokrycie tylko kruszcowe z 38·61% podniosło się do 39·92%, zatem w jednym i drugim wypadku znacznie przekraczało normy statutowe.

Pewne sezonowe ożywienie w niektórych gałęziach przemysłu i handlu spowodowało zwiększenie się obrotu bezgotówkowego. Obroty żyrowe w Banku Polskim¹⁾ wraz z obrotami izb rozrachunkowych i czekowemi P. K. O. wzrosły w ciągu września o blisko 400 milj. zł. do 5.330 milj. zł.

¹⁾ Bez wpłat i wypłat gotówkowych.

Na giełdzie pieniężnej w Warszawie ogólny obrót w stosunku do sierpnia nie wykazał prawie żadnej zmiany. Obroty dewizami nieco spadły, wzmożyły się natomiast poważnie, gdyż o 64%, obroty banknotami niemal wyłącznie dolarowemi. Kurs dolara obniżył się z 8'92 $\frac{1}{2}$ w dn. 31.VIII do 8'91 w dn. 30.IX. Wahania kursów dewiz odbywały się w granicach szerszych, aniżeli w poprzednim miesiącu, z wyjątkiem dewizy na Nowy Jork, którą, jak zwykle zresztą, znamionowała największa stałość. Dewiza na Londyn po załamaniu się funta nie była notowana na giełdzie warszawskiej od 21 do 27 września. Po wznowieniu obrotów zanotowano dnia 28 września kurs 34'25, 30 września zaś — 34'50; spadek zatem kursu przekroczył 20%. Dewizami państw skandynawskich i austriackimi od chwili spadku funta transakcyj nie zawierano. Mocną tendencję miała dewiza na Zurych, osiągając w końcu września kurs 175, czyli o przeszło 1'7% powyżej parytetu. W ostatniej dekadzie zwyżkowała lekko również dewiza na Paryż.

Obroty akcjami nadal były bardzo słabe i wyniosły zaledwie 0'6 milj. zł., z czego na grupę akcyj bankowych przypadło 86%, niemal wyłącznie na akcje Banku Polskiego, które w pierwszej połowie września z 112 zł. podniosły się do 116 $\frac{1}{2}$, w drugiej natomiast pod wpływem ogólnej deruty spadły do 112 $\frac{1}{2}$. Akcje innych towarzystw, po lekkiej zwyżce na medio, następnie zniżkowały, jednak na ultimo przeważnie powróciły do swych kursów początkowych.

Ruch w dziale papierów lokacyjnych doznał znacznego ożywienia, powiększył się bowiem w stosunku do poprzedniego miesiąca o 35%, osiągając 5'8 milj. zł., głównie wskutek wzmoczonego zaoferowania papierów państwowych pod wpływem baissy na giełdach zagranicznych dla wszystkich walorów. 7% pożyczka stabilizacyjna z 69 obniżyła się do 51'50. 6% pożyczka dolarowa straciła na kursie około 13% i w końcu miesiąca notowana była po kursie 59. Zniżkowała również utrzymująca się przez dłuższy czas powyżej pari (107) 10% pożyczka kolejowa, spadając do 99 i poprawiając się na ultimo do 100, 5% pożyczka konwersyjna z 44 $\frac{1}{2}$ spadła do 43 $\frac{1}{2}$. Zainteresowanie pożyczkami premjowemi było słabe. 4% pożyczka inwestycyjna straciła w ciągu września 2 $\frac{1}{2}$ punktu, 3% budowlana — 3 punkty i na ultimo pierwsza notowana była po kursie 80 $\frac{1}{2}$, druga — po kursie 30. Listy zastawne, po spokojnej tendencji w pierwszych dwóch dekadach, w trzeciej silnie zniżkowały tak, że w rezultacie, ogólnie biorąc, obniżyły się o 10%. Największą stratę przy jednocześnie najpoważniejszych obrotach poniosły 8% listy zastawne m. Warszawy, których kurs z 69 $\frac{1}{2}$ spadł do 60 $\frac{1}{2}$. 4% listy ziemskie z 49 $\frac{3}{4}$ zniżkowały do 45 $\frac{1}{4}$. W tym samym mniej więcej stosunku spadły również listy prowincjonalne. 7% dolarowe listy ziemskie przy bardzo ograniczonych obrotach straciły 6 punktów (z 72 do 66). W porównaniu słabiej zniżkowały 8% funtowe listy zastawne Tow. Kred. Przem. Polskiego — z 72 do 69 $\frac{3}{4}$, przytem miało to miejsce w ciągu pierwszych dwóch dekad, gdyż w trzeciej — wobec spadku funta — do transakcyj wogóle nie dochodziło.

Budżet Państwa. Wydatki utrzymały się na poziomie sierpnia i wyniosły 182'1 milj. zł., wzrosły natomiast o 4'5 milj. zł. do 173'6 milj. zł. dochody, wskutek czego niedobór budżetowy zmniejszył się we wrześniu do 8'5 milj. zł. Deficyt budżetowy w ciągu pierwszego półroczu roku budżetowego, t. j. od kwietnia do września, wyniósł 123'6 milj. zł. i został pokryty z rezerw Skarbu Państwa, nagromadzonych w latach 1926/7 — 29/30. Na podkreślenie zasługuje stały spadek deficytów miesięcznych, wynik energicznej akcji oszczędnościowej Rządu. Gdy jeszcze w czerwcu wydatki przewyższały dochody o 43 milj. zł., to w lipcu niedobór zmniejszył się do 25'4 milj. zł., w sierpniu — do 13'4 milj. zł., a we wrześniu wyniósł już tylko 8'5 milj. zł. W związku z tem można się spodziewać, że z pomocą kompresji wydatków już w najbliższym czasie zostanie osiągnięta równowaga budżetowa.

*Rolnictwo*¹⁾. Przebieg pogody we wrześniu był dla rolnictwa bardzo niekorzystny. Cechowała ją stosunkowo niska temperatura, a przede wszystkim nadmiar opadów atmosferycznych, który w wielu częściach kraju, a zwłaszcza na jego południu, spowodował wylewy rzek, przyczyniając miejscowościom okolicznym poważne szkody. Deszcze w dalszym ciągu utrudniały sprzęt reszty żniw, szczególnie owsa, oraz zbiór okopowych, jak również i uprawę roli tak, że siewy ozimin rozpoczęły się przeważnie dopiero w drugiej połowie września, przyczem dało się zauważyć pewne zwiększenie obszaru zasiewu żyta kosztem pszenicy. Stan okopowych uległ znacznemu pogorszeniu, szczególnie ziemniaków, które na ziemiach cięższych w końcu września poczynają nawet gnić w polu, wogóle zaś nasuwają obawę słabej odporności przy zimowaniu, z związku z czem należy się liczyć ze znaczną zwyżką ich cen na wiosnę. Zbiór buraków cukrowych zapowiada się poniżej średniego przy mniejszej zawartości cukru.

¹⁾ W poprzednim sprawozdaniu w tablicy zbiorów mylnie wydrukowano wysokość plonów żyta: zamiast 15'6 milj. q. powinno być 51'6 milj. q.

Ceny zbóż na rynkach krajowych, pomimo naogół znacznie gorszych, niż w roku zeszłym, wyników zbiorów, jak również utrudnionych przez słoty dostaw, nie wykazały w całokształcie mocniejszej tendencji. Podniosły się jedynie ceny jęczmienia, dzięki znacznemu eksportowi, a przede wszystkim — owsa, dzięki większym zakupom ze strony wojska. Natomiast dwa najważniejsze zboża, pszenica i żyto, lekko spadły w cenie, co zaznaczyło się zwłaszcza dla pierwszej, ceny bowiem żyta, wbrew tendencjom na innych giełdach krajowych, w największym okręgu rolniczym — poznańskim nieco zwyżkowały. Słaba tendencja dla tych dwu zbóż jest wynikiem pogorszenia się w bieżącym roku gospodarczym sytuacji w eksporcie, oraz zmniejszenia pojemności na nie rynku krajowego, osłabionej częściowo znacznym spożyciem ziemniaków, których cena w stosunku do mąki jest bardzo niska. Ruch cen w kraju przedstawiają następujące przeciętne tygodniowe notowania na giełdzie poznańskiej w złotych za 100 kg:

Zboże	W r z e s i e ń				
	31.8 — 5.9	7 — 12	14 — 19	21 — 26	28.9 — 3.10
pszenica	21.41	21.27	21.17	20.46	20.08
żyto	21.60	21.65	21.67	21.75	22.20
jęczmień browarny .	22.08	22.58	23.50	24.00	24.00
owies	17.46	17.96	19.63	20.00	20.00

Na kształtowanie się cen na światowych rynkach zbożowych, poza decydującymi jego czynnikami, mianowicie poza rezultatem tegorocznych zbiorów w Ameryce Północnej i stanem zasiewów w Południowej, znaczny wpływ wywierały ostatnie wypadki polityczno-finansowe, w wyniku czego powstała pewna chwiejność tendencji, z których jednak, jak to stwierdza poniższe zestawienie w dolarach za 100 kg, ostatecznie daje się uchwycić zniżka dla pszenicy, natomiast przeważnie skłonność zwyżkowa dla żyta:

Pszenica	W r z e s i e ń				
	31.8 — 5.9	7 — 12	14 — 19	21 — 26	28.9 — 3.10
Chicago	1.80	1.83	1.89	1.85	1.77
Nowy Jork	2.14	2.27	2.33	2.27	2.20
Hamburg ¹⁾	2.57	2.55	2.50	2.50	2.40
Berlin	4.94	5.13	5.08	5.09	5.04
Polska ²⁾	2.56	2.55	2.52	2.45	2.43
Żyto					
Chicago	1.35	1.48	1.57	1.49	1.49
Nowy Jork	1.53	1.60	1.69	1.61	1.66
Hamburg	—	—	—	—	—
Berlin	4.06	4.21	4.35	4.46	4.47
Polska ²⁾	2.44	2.41	2.41	2.40	2.45

Wywóz czterech zbóż oraz mąki pszennej i żytniej w stosunku do sierpnia powiększył się prawie trzykrotnie i wyniósł około 40 tys. tonn. W ciągu zatem dwóch pierwszych miesięcy bieżącego roku gospodarczego ogółem wyeksportowano 54.6 tys. tonn, podczas gdy w tym samym okresie r. ub. — 153.6 tys. tonn.

W handlu trzodą chlewną, po paromiesięcznej mocnej tendencji, w miesiącu sprawozdawczym, w związku z silnym pogorszeniem się koniunktur zagranicą, a przede wszystkim w Anglii, ceny poważnie zniżkowały, z wyjątkiem ciężkich świń słoninowych, które zyskały na cenie dość dużo, a nawet w Warszawie i Łodzi dał się odczuć brak tego towaru. Co się tyczy bydła, to szczególnie znacznie potaniały jego wyższe gatunki, gdy średnie uzyskiwały ceny stosunkowo niezłe. Na rynku wiedeńskim ceny również się obniżyły, jeszcze silniej zaś spadek zaznaczył się na rynku praskim, wobec czego eksport do Czechosłowacji, obciążony nadmiernymi stawkami celnymi, uległ zmniejszeniu.

¹⁾ Bez cła cif Hamburg.

²⁾ Przeciętne giełdy poznańskiej i warszawskiej.

Stanowisko czechosłowackich sfer konsumcyjnych oraz przemysłu wędliniarskiego i mięsnego, wywierających usilną presję na rząd w kierunku ułatwienia dowozu trzody z Polski, pozwala spodziewać się rychłej rewizji dotychczasowej czechosłowackiej polityki celnej w stosunku do Polski. Konferencja czynników zainteresowanych, odbyta we wrześniu w czechosłowackim Ministerstwie Apropowizacji, na pierwszy plan wysunęła konieczność uregulowania stawek celnych na świnie bite. Na rynku austriackim natomiast eksport polski spotyka coraz większy wzrost konkurencji węgierskiej w związku z obniżeniem się pönga. Poza tem deprymujący wpływ na nasz wywóz do Austrii wywiera nieufność do szylinga, związana z politycznymi wydarzeniami w Wiedniu oraz trudnościami finansowymi rządu austriackiego. Wobec stale rosnących utrudnień w eksporcie do Czech i Austrii podjęte zostały próby wywozu trzody bitej i bydła żywego do Szwajcarii, której zapotrzebowanie dotychczas było pokrywane przez Węgry i Holandję.

Eksport bekonów do Anglii w stosunku do sierpnia powiększył się o przeszło 60% i wyniósł 9·7 milj. zł. W pierwszej połowie września bekony polskie notowane były po 40—50 sh. za ctw., t. j. około zł 1·90 za kg brutto loco Londyn, w drugiej połowie nominalnie ceny się podniosły, dochodząc do 48—53 sh. za ctw., faktycznie jednak wobec zniżki kursu funta spadły do 1·72 zł., narażając w ten sposób polskich eksporterów na poważne straty.

Ceny masła w pierwszych tygodniach września zwyżkowały w wyniku zwiększonej, jak zwykle w tym czasie, konsumcji miast, oraz spadku produkcji na skutek długotrwałych deszczów i chłódów. W drugiej jednak połowie miesiąca sprawozdawczego powróciły do swego pierwotnego poziomu skutkiem załamania się konjunktur eksportowych, mianowicie zahamowania wywozu do Anglii oraz przeładowania innych rynków, głównie niemieckiego, na które przerzucona została większość transportów. Ceny jaj uległy początkowo przejściowej zniżce, ostatecznie jednak, wobec malejącej podaży, w związku z jesiennym spadkiem nośności kur, ustabilizowały się na poziomie 165 zł. za skrzynię (1440 sztuk). Wywóz masła i jaj osiągnął 17·4 milj. zł., czyli w stosunku do sierpnia powiększył się o 4·3 milj. zł., głównie na skutek wzmożenia eksportu jaj.

W młynarstwie naogół ożywienie, jakie zaznaczyło się w poprzednim miesiącu, utrzymywało się w dalszym ciągu, jakkolwiek w szeregu młynów dał się stwierdzić spadek produkcji, gdyż popyt na mąkę, pomimo świąt żydowskich, nie uległ zwiększeniu. Wzmoczeniu ruchu w tej dziedzinie stoi na przeszkodzie brak środków obrotowych, skutkiem czego młyny nie są w stanie czynić większych zapasów zboża na przemiał i przeważnie ograniczają zakupy do ilości niezbędnych na najbliższy okres czasu. Ceny mąki pszennej i żytniej podlegały wahaniom minimalnym. Popyt na otręby był średni przy cenie około 12 zł. za 100 kg dla pszennych i 13 zł. dla żytnich.

Cukrownictwo przygotowywało się do nowej kampanji, która ma się rozpocząć w połowie października. Produkcja przewidywana jest w wysokości około 530 tys. tonn. W ciągu ubiegłego roku kampanijnego na rynek wewnętrzny wysłano 334·6 tys. tonn, wywieziono zaś zagranicę 294·1 tys. tonn, czyli w stosunku do roku 1929/30 sprzedaż krajowa zmniejszyła się bardzo nieznacznie, gdyż zaledwie o 3·4%, eksport natomiast spadł aż o 26·5%.

Przemysł węglowy. Utrzymujące się sezonowe ożywienie zbytu pozwoliło kopalniom na dalsze rozszerzenie produkcji, która w stosunku do sierpnia wzrosła o bezmała 200 tys. tonn i była wyższa, niż we wrześniu r. ub. Sprzedaż krajowa zwiększyła się nieznacznie, przyczem wzrósł popyt węgla na opał, skurczyło się natomiast jego zapotrzebowanie ze strony przemysłu. Skutkiem zwiększenia się eksportu głównie na rynki konwencyjne i do państw zachodniej Europy, ogólny wywóz węgla wzmógł się o 81 tys. tonn. Eksport węgla przez Gdańsk i Gdynię osiągnął nowy rekord, przekraczając we wrześniu milion tonn.

Według tymczasowych danych produkcja węgla, zużycie wewnątrz kraju, oraz eksport przedstawiały się następująco w tys. tonn:

	wrzesień 1931	sierpień 1931	lipiec 1931
wydobycie	3.479	3.292	3.208
zużycie wewnątrz kraju	1.719	1.697	1.532
wywóz	1.380	1.299	1.265

Przemysł naftowy. Wydobycie ropy utrzymało się mniej więcej na poziomie poprzedniego miesiąca. Normalny spadek produkcji ropy borysławskiej nadal prawie całkowicie wyrównywany jest

przez przyrost produkcji marek specjalnych. Stale rosnące trudności zbytu zarówno w kraju, jak i zagranicą, oraz niskie ceny dla produktów naftowych zmuszają rafinerje do ograniczania wytwórczości, skutkiem czego na rynku pozostają pewne, wprawdzie nieznaczne, ilości surowca, powodując w następstwie zniżkową tendencję jego cen, z czego korzystać mogą oczywiście tylko małe rafinerje, stojące poza Syndykatem, gdyż zrzeszone płacą cenę dotychczasową. Objaw ten, jak również wzmagająca się na rynku wewnętrznym i dezorganizująca go coraz bardziej konkurencja outsiderów, skłoniły Rząd do podjęcia inicjatywy w kierunku zorganizowania całego przemysłu naftowego przez wyłonienie zeń instytucji, która objęłaby wszystkie działy tej gałęzi wytwórczości.

W przemyśle hutniczym ogólna ilość zamówień, przydzielanych hutom przez Syndykat, zwiększyła się w stosunku do sierpnia prawie trzykrotnie, osiągając 44·5 tys. tonn, co nastąpiło wyłącznie na skutek uzyskania zleceń Francusko-Polskiego Towarzystwa Kolei Śląsk-Gdynia na około 26 tys. tonn szyn i akcesoriów, oraz zamówień rządowych w wysokości przeszło 3 tys. tonn, podczas gdy zlecenia prywatne wykazały nawet lekkie zmniejszenie, wobec spadku zapotrzebowania ze strony metalowego przemysłu przetwórczego.

W przemyśle metalowym zaznaczył się wzrost zatrudnienia w kilku fabrykach wagonów, dzięki otrzymanym zamówieniom z zagranicy, oraz w zakładach budowy mostów i konstrukcyj żelaznych. W innych gałęziach przemysłu natężenie produkcji bądź pozostało bez zmiany, bądź uległo dalszemu ograniczeniu, zwłaszcza w fabrykach maszyn i narzędzi rolniczych oraz budowy aparatów i maszyn do cukrowni i gorzelni, gdzie w niektórych zakładach stan zatrudnienia dochodził zaledwie do 15% normalnego.

W przemyśle włókienniczym okręgu łódzkiego, w związku ze zbliżaniem się głównego sezonu, zanotowano pewną poprawę zatrudnienia, w innych natomiast ośrodkach tego przemysłu stan uruchomienia fabryk utrzymał się na poziomie sierpnia. W branży bawełnianej słabe obroty w poprzednim miesiącu uległy dalszemu ograniczeniu, do czego przyczyniło się przedewszystkiem t. zw. ramszowanie, t. j. rzucanie na rynek przez większe firmy znacznych ilości towarów po niskich cenach, powodujące dezorganizację odbiorców i powstrzymywanie się ich od zakupów w nadziei na dalsze potanie. Ceny przędzy bawełnianej w pierwszej połowie września lekko wyższkowały i — pomimo nawet spadku zapotrzebowania — w następnych tygodniach utrzymały się na osiągniętym poziomie, dzięki unormowaniu produkcji przez kartel. W branży bawełnianej zainteresowanie tkaninami ze strony rynku krajowego było nadal niewielkie, jakkolwiek w związku z nastaniem chłodniejszej pory nieco się zwiększyło, obejmując głównie towary tańsze. Ceny tkanin wełnianych w stosunku do września r. ub. były niższe o 20%. Popyt na poszczególne gatunki przędzy czesankowej był nierównomierny; podczas gdy niektóre gatunki, używane do produkcji modnych wyrobów damskich oraz dzianych, cieszyły się dużym zbytem, inne pozostawały w zupełnem zaniechaniu.

Przemysł trykotażowy, w związku ze wzrostem zapotrzebowania skutkiem panującego od dłuższego czasu zimna, znacznie zwiększył produkcję tak, że sytuację w tej branży można uważać za zupełnie dobrą tem bardziej, że — wobec braku zapasów u hurtowników i detalistów — w najbliższym czasie należy się spodziewać dalszego wzmożenia popytu z ich strony. Zapotrzebowanie na chusty w porównaniu z sezonami lat ubiegłych silnie zmalało, głównie z powodu przerzucenia się klienteli od chustek do płaszczy gotowych, których ceny skutkiem wielkiej konkurencji spadły o 30%.

Słaby zbyt materiałów i wyrobów włókienniczych na rynku wewnętrznym w pewnej mierze zrekomensowany został przez wzmożenie ogólnego eksportu, który w stosunku do sierpnia powiększył się o 3·5 milj. zł. i wyniósł 19·1 milj. zł. Wzrost ten przypadł prawie wyłącznie na okrąg łódzki, skąd wywieziono materiałów i wyrobów włókienniczych o przeszło 40% więcej, niż w tymże miesiącu r. ub., przyczem eksport konfekcji osiągnął rekordową kwotę bezmała 3 milj. zł.

W przemyśle drzewnym zbyt wewnątrz kraju w dalszym ciągu był bardzo słaby, wzmógł się jedynie w związku z sezonem popyt na drzewo opałowe, a przedewszystkiem, przy zwykłej nawet tendencji cen, na kopalniaki, których zapotrzebowanie z powodu wyczerpania się zapasów w kopalniach poważnie wzrosło. Sytuacja w eksporcie uległa znacznemu pogorszeniu, głównie skutkiem nagłego zahamowania wywozu do Francji, która w ostatnich czasach wzmagającego się ogólnego zastoju i braku zbytu odbierała stosunkowo znaczne ilości polskich materiałów i wyrobów drzewnych. Obecnie rząd francuski wprowadził kontyngenty wwozowe dla poszczególnych krajów na podstawie przeciętnej ich eksportu do Francji w okresie 1925/29, co dla Polski okazało się nader niekorzystne, gdyż wywóz jej do Francji w pierwszych latach tego okresu był bardzo nieznaczny. Ponieważ ponadto jeszcze nie uwzględniono przy obliczeniach drzewa polskiego, dowożonego na rynek francuski via Austria, Belgja

i Szwajcaria, przyznany Polsce kontyngent wyniósł zaledwie 130 tys. tonn rocznie, podczas gdy już w ciągu 8-miu miesięcy r. b. eksport do Francji osiągnął około 190 tys. tonn. Podjęta przez polskie sfery zainteresowane akcja w kierunku zwiększenia kontyngentu pozostała dotąd bez rezultatów, jednak istnieje nadzieja, że w przyszłym roku sprawa ta zostanie załatwiona pomyślnie. W końcu września, wraz z załamaniem się funta i podniesieniem zdolności konkurencyjnej drzewa szwedzkiego przez spadek korony, znacznie osłabły szanse eksportu do Anglii. Narazie pozostaje zatem tylko możność wywozu głównie do Belgii i Holandji, które jednak niestety okazują zbyt nikłe zapotrzebowanie.

Przemysł papierniczy. Słaba, pomimo sezonu, sprzedaż papieru bezdrzewnego, sięgająca zaledwie 40% normalnej, zmusiła fabryki do dalszej redukcji wytwórczości. Skutkiem zmniejszenia się zapotrzebowania w pewnym stopniu ograniczyły również produkcję i wytwórnie papieru drzewnego, z wyjątkiem paru papierni, które nadal miały zbyt normalny.

Przemysł skórzaný. W wielu garbarniach, zwłaszcza mniejszych, zaznaczył się lekki sezonowy wzrost produkcji. Obroty w stosunku do sierpnia nieco się zwiększyły, naogół jednak sezon jesienny zapowiada się słabo. Ceny surowca i towaru gotowego miały tendencję zniżkową. Ekstrakty zagraniczne potaniały o dalsze 20%.

Bardzo dobrze natomiast zatrudnione były zakłady białoskórnice. Pełnemu wykorzystaniu ich zdolności wytwórczej niekiedy tylko stał na przeszkodzie brak surowca. Zapotrzebowanie natomiast przewyższało nawet produkcję skór rękawicznich, na co składało się z jednej strony wyczerpanie się zapasu rękawiczek na rynku wewnętrznym, z drugiej — zwiększenie eksportu, który ustalił się już na rynku angielskim i amerykańskim, dotarł na Daleki Wschód i usiłuje obecnie zdobyć rynki skandynawskie.

W miesiącu sprawozdawczym doszły do skutku pertraktacje w kierunku utworzenia Syndykatu producentów skór podeszwowych, którego zadaniem będzie skontyngentowanie produkcji i prowadzenie wspólnego biura sprzedaży.

Przemysł ceramiczny. Wobec zbliżania się ku końcowi sezonu budowlanego, a stosunkowo dużych zapasów, ilość cegielni nieczynnych znacznie się zwiększyła. W niektórych okolicach do końca września wszystkie cegielnie zostały już unieruchomione. W hutnictwie szklanem w dziale szkła szybowego, taflowego, a zwłaszcza butelkowego, poziom produkcji, już przedtem bardzo niski, uległ dalszemu ograniczeniu. Jedynie działy szkła stołowego i laboratoryjnego pracowały przy niezmiennym we wrześniu, a lekko zwiększonym w poprzednim miesiącu, stanie zatrudnienia, co mogło mieć miejsce dzięki sezonowemu ożywieniu sprzedaży, która w pewnych hutach w stosunku do sierpnia wzrosła niemal dwukrotnie, przekraczając nawet o kilkanaście procent zbyt w tymże czasie roku ubiegłego. Do czynników, składających się dotąd na nader ciężką sytuację hut szklanych, czynnych zaledwie w 30—40% swej ogólnej ilości, przybyła silna konkurencja Sowieców na rynkach litewskich i państw bałtyckich, które dotychczas były poważnymi odbiorcami polskich wyrobów szklanych. Sowiety oferują swoje wyroby od 40—50% taniej od naszych.

Handel, ceny i żegluga. Notowane przy końcu sierpnia sezonowe ożywienie w niektórych działach handlu utrzymało się również i w miesiącu sprawozdawczym, nie przybrało jednak wbrew oczekiwaniu większych rozmiarów. Obroty znacznie ustępowały zeszłorocznym, w szczególności w branży włókienniczej i obuwianej. Poważnie zmalała w stosunku do roku ubiegłego sprzedaż sezonowa w księgarstwie, do czego przyczynił się przede wszystkim coraz bardziej rozwijający się ruch spółdzielczy wewnątrz zakładów szkolnych, oraz t. zw. handel wymienny i antykwarnie. W handlu kolonialnym zapotrzebowanie było w dalszym ciągu słabe, ograniczając się jedynie do artykułów pierwszej potrzeby, przychem ceny nadal zniżkowały.

Pod wpływem potaniaenia przede wszystkim produktów spożywczych, zwłaszcza zwierząt, ceny w dalszym ciągu zniżkowały. Wskaźnik cen hurtowych obniżył się we wrześniu o 1·7 punktu do 67·4, detalicznych natomiast — nawet o 3 punkty do 84·2.

Obroty handlu zagranicznego w stosunku do sierpnia wzrosły o 25·6 milj. zł., głównie skutkiem wzmożenia eksportu; import powiększył się tylko o 4·2 milj. zł. Przywieziono 268 tys. tonn za 113·3 milj. zł., wywieziono zaś — 1·8 milj. tonn wartości 171·5 milj. zł., skutkiem czego nadwyżka eksportu nad importem osiągnęła 58·2 milj. zł., czyli poziom nienotowany od 1926 r., powiększając w ten sposób tegoroczne saldo dodatnie do sumy 291 milj. zł.

Ogólny obrót towarowy portu gdyńskiego powiększył się o kilka tysięcy tonn i wyniósł 488 tys. tonn, w czym eksport węgla stanowił około 83%.

Na rynku pracy liczba bezrobotnych zmniejszyła się bardzo nieznacznie, przyczem w drugiej połowie września sezonowy spadek bezrobocia uległ całkowitemu zahamowaniu. Dnia 3 października zarejestrowanych bezrobotnych było 251·4 tys., czyli prawie o 84 tys. więcej, niż w tym samym czasie roku ub.

Organizacja akcji niesienia pomocy najbiedniejszym i bezrobotnym szybko posuwa się naprzód. Poza główną instytucją — Naczelnym Komitetem dla Spraw Bezrobocia, powstały komitety wojewódzkie, powiatowe i lokalne. W skład wielu komitetów weszli kierownicy Oddziałów Banku Polskiego oraz ich zastępcy.

Kronika ustawodawstwa gospodarczego. Z wydanych we wrześniu rozporządzeń gospodarczych wymienić należy następujące:

Rozp. Min. Skarbu, Przem. i Handlu oraz

Rolnictwa z dn. 14. VIII. 1931 r. (Dz. U. R. P. Nr. 82, poz. 643) wyznacza prowizoryczne kontyngenty cukru dla poszczególnych cukrowni na czas od 1.X. 31 r. do 30. IX. 32 r. Ogólny kontyngent zasadniczy ma wynosić 341·2 tys. tonn, zapasowy — 17·1 tys. tonn (w 1930 r. 370·5 tys. tonn i 25·9 tys. tonn), zatem na wywóz pozostawałoby 167·8 tys. tonn.

„ „ „ z dn. 31. VIII. 1931 r. (Dz. U. R. P. Nr. 82, poz. 644) wnosi szereg ważnych dla życia gospodarczego zmian nomenklatury i stawek w taryfie celnej, między innymi podwyższenie niektórych ceł autonomicznych.

„ Rady Ministrów z dn. 2. IX. 1931 r. (Dz. U. R. P. Nr. 83, poz. 645) ustala wysokość opłat od pojazdów mechanicznych.

„ Min. Przem. i Handlu z dn. 21. VII. 1931 r. (Dz. U. R. P. Nr. 83, poz. 646) ustanawia nowe państwowe cechy probiercze.

„ „ Skarbu, Przem. i Handlu oraz Rolnictwa z dn. 31. VIII. 1931 r. (Dz. U. R. P. Nr. 84, poz. 661) wprowadza nowe stawki celne na książki, wytwory graficzne oraz fotografie. Zasadniczą i najważniejszą zmianą jest wprowadzenie ceł na książki i wydawnictwa periodyczne, drukowane w języku polskim.

„ „ z dn. 17. VIII. 1931 r. (Dz. U. R. P. Nr. 86, poz. 674) wprowadza ulgi celne na suszone morele, brzoskwinie i gruszki.

„ „ Przem. i Handlu z dn. 20. VII. 1931 r. (Dz. U. R. P. Nr. 86, poz. 675) dopuszcza do obrotu handlowego wyroby złote i srebrne, zaopatrzone w dawne cechy probiercze.

„ „ Skarbu, Przem. i Handlu oraz Rolnictwa z dn. 28. VIII. 1931 r. (Dz. U. R. P. Nr. 87):

I (poz. 680) obniża stawkę zwrotu cła przy wywozie bekonów i szynek peklowanych ze zł 25 do 20.

II (poz. 681) podwyższa dotychczasową stawkę zwrotu cła przy wywozie przetworów mięsnych ze zł 15 do 25. Przepis ten nie dotyczy bekonów i szynek.

III (poz. 682) rozciąga system zwrotu cła na mięso wieprzowe, wołowe, cielęce i baranie, ustalając stawkę w wysokości zł 10 od 100 kg.

Rozp. Ministra Skarbu z dn. 10. IX. 1931. (Dz. U. R. P. Nr. 88, poz. 687) znosi Centralną Kasę Państwową, powierzając jej czynności kasowe P. K. O. oraz Bankowi Polskiemu, rachunkowość zaś — Min. Skarbu, wreszcie czynności przyjmowania, przechowywania oraz wydawania depozytów rzeczowych ewent. także sum niebudżetowych w papierach wartościowych — Grodzkiej Kasie Skarbowej w Warszawie.

Stopa dyskontowa banków biletowych.

PAŃSTWA	1 9 3 1 r.				Data, od której obowiązuje zmieniona stopa	Rubryka na odnoto- wywanie później- szych zmian	Data, od której obowiązuje ostatnia zmiana	Rubryka na odnoto- wywanie później- szych zmian	Data, od której obowiązuje ostatnia zmiana
	K o n i e c			do 15-go października					
	lipca	sierpnia	września						
Szwajcaria . . .	2	2	2	2	22. 1. 1931.				
Belgja	2½	2½	2½	2½	1. 8. 1930.				
Francja	2	2	2	2½	10. 10. 1931.				
Holandja . . .	2	2	3	3	29. 9. 1931.				
Stany Zjedn. .	1½	1½	1½	3½	16. 10. 1931.				
Japonja	5·11	5·11	5·11	5·84	5. 10. 1931.				
Łotwa	6	6	6	6	1. 10. 1930.				
W. M. Gdańsk .	10	7	6	6	1. 9. 1931.				
Anglja	4½	4½	6	6	21. 9. 1931.				
Danja	3½	3½	6	6	26. 9. 1931.				
Hiszpanja . . .	6½	6½	6½	6½	8. 7. 1931.				
Estonja	7	7	6½	6½	1. 9. 1931.				
Czechosłowacja.	4	5	6½	6½	23. 9. 1931.				
Portugalja . . .	7½	7	7	7	9. 8. 1931.				
Italja	5½	5½	7	7	28. 9. 1931.				
Szwecja	4	4	8	7	8. 10. 1931.				
Norwegja	4	4	8	7	8. 10. 1931.				
Polska	7½	7½	7½	7½	3. 10. 1930.				
Jugosławja . . .	7½	7½	7½	7½	20. 7. 1931.				
Rosja	8	8	8	8	5. 4. 1927.				
Rumunja	8	8	8	8	1. 4. 1931.				
Niemcy	10	10	8	8	1. 9. 1931.				
Węgry	9	9	8	8	11. 9. 1931.				
Indje	7	7	8	8	22. 9. 1931.				
Litwa	7	7	7	8½	3. 10. 1931.				
Finlandja . . .	6	6	6	9	12. 10. 1931.				
Bułgarja	8½	8½	9½	9½	30. 9. 1931.				
Austrja	10	10	10	10	23. 7. 1931.				
Grecja	9	9	12	12	27. 9. 1931.				